

TARİHİ DİZİ ve FİLMLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YANSIMALARI

Mesut GEZİCİ *

Selçuk Beşir DEMİR **

Öz: Bu çalışmada öğretmen görüşleri doğrultusunda tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine yansımalarının neler olduğunu belirlemek amaç edinilmiştir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür. Çalışma grubu devlet okullarında görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler NVivo 10. programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılara göre tarihi dizi ve filmler sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin bilişsel hazırbuluşluluk düzeyini artırmakta, derste öğrenilen bilgilerin öğrencilerin zihinlerinde somutlaşmasına ve zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin gelişmesine katkı sunmaktadır. Ancak katılımcılara göre bazı tarihi dizi ve filmler, öğrencilerin bazı tarihi bilgileri hatalı öğrenmesine ve yanlış tarih algısının oluşması neden olmaktadır. Ayrıca katılımcılara göre bazı dizi ve filmlerde yer alan müstehcen veya şiddet içerikli sahneler öğrencilere kötü örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Öğretmen Görüşleri, Tarihi Dizi ve Filmler, Nitel Araştırma

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-posta: mesutgzc91@gmail.com

** Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, E-posta: sbesdem@hotmail.com

The REFLECTION of HISTORICAL TV SERIES and FILMS on SOCIAL STUDIES CLASSES

Abstract: The study explores teacher's perspectives of the reflections of historical TV series and films on social studies classes. The study was conducted in accordance with the case study design, one of the qualitative methods research designs. The study group consists of 10 social studies teachers working in public schools. Participants were selected according to the maximum variation sampling, one of the purposeful sampling methods. A semi-structured interview form was used as the data collection tool and the qualitative data were analyzed using Nvivo 10. The participants thought that historical TV series and films not only help boost the level of cognitive readiness but also aid learners commit what they learn into their memory. In addition, it also promote learners' skills related with perception of time and chronology. On the other hand, the participants also noted that some these TV series and films lead to incorrect learning of some historical facts and cause students to misinterpret some historical events. Moreover, some of the content of such films, particularly violence and profanity function as a bad model for younger generations.

Keywords: Teaching of Social Studies, Teachers' Opinions, TV Series and Films, Qualitative Research

Extended Summary

Purpose

The study explores teacher's perspectives of the reflections of historical TV series and films on social studies classes. The study is important when it is considered that, teachers' views on the impact of historical series and films on students and their reflection on social studies will contribute to the literature.

The sub-objectives of the research can be listed as;

- What is the positive impact of historical series and films on social studies course?
- What is the negative impact of historical series and films on social studies course?

Method

The study was conducted in accordance with the case study design, one of the qualitative methods research designs. The study group consists of 10 social studies teachers working in public schools. The study group consisted of 10 social studies teachers working in Sivas. Participants were selected according to the maximum variation sampling, one of the

purposeful sampling methods. Age, occupational experience, educational status, branches, graduation and place of duty were considered in order to provide maximum diversity in the participants. Face to face interview was conducted with the participants. A semi-structured interview form was used as the data collection tool and the qualitative data were analyzed using Nvivo 10.

During the research process, face to face interviews with participants were recorded with a voice recorder. The recorded interviews were transcribed in Microsoft Word. Themes of the research are; 1- Historical series and films followed by the students, 2- Positive reflections of historical series and films in social studies, 3- Negative reflections of historical series and films to social studies course.

Results and Discussion

In the study, the participants stated that their students followed the historical series and films closely, and stated that the “Diriliş Ertuğrul”, which is one of the most recent series, was the most watched series by the students. In addition, the participants emphasized that “Payitaht Abdülhamid ” and “Vatanım Sensin” series are regularly followed by their students.

The participants presented examples from their own classroom experiences. The participants thought that historical TV series and films not only help boost the level of cognitive readiness but also aid learners commit what they learn into their memory. In addition, it also promote learners’ skills related with perception of time and chronology.

According to the participants, the historical series and films followed by the students increased the interests and motivations of the students related to the history science-related gains in the scope of social studies course.

On the other hand, participants (K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9 and K10) argued that historical series and films have positive reflections as well as negative reflections. The participants also noted that some these TV series and films lead to incorrect learning of some historical facts and cause students to misinterpret some historical events. Moreover, some of the content of such films, particularly violence and profanity function as a bad model for younger generations. According to the participants, screenwriters, due to the rating concerns, have moved away from the historical reality in the scenarios of historical series and films and this leads to unwanted situations such as in incorrect history perception

Conclusion

Participants think that the historical series and films increased both cognitive and affective preparedness in the social studies course and that the students were more successful by developing a positive attitude towards the course.

The participants suggested that students imitated their behavioral patterns by adopting the characteristics of historical characters in historical series and films. According to the participants, the students take the example of valor, heroism, honesty and patriotism in historical characters and identify themselves with these characters.

According to the participants, screenwriters may resort to fictional scenarios in violation of historical reality in order to ensure more watching of historical series and films. In the study, there are also participants who claim that historical series and films cause chronological errors based on the incorrect display of historical characters in historical series and films. The participants state that in historical series and films, when the events and people who are not experienced in the history are included, the students are under the influence of visually and they believe in the wrong information and this incorrect information

It would be a useful step for historical series and film screenwriters to refer to academic sources related to the subject of the series or film as they write their scripts and to get more support from academics who have worked in this field. When their students come across the wrong information from historical series and films, teachers should give immediate feedback and prevent false or inaccurate information in the minds of students.

Giriş

Bilim ve teknolojideki gelişmeler televizyon ve sinema gibi yeni teknolojilerin toplum hayatına girmesini sağlamış, zaman içinde başta televizyon olmak üzere sinema da etkili ve yaygın iletişim araçları haline gelmiştir. Bu araçlar ilettikleri her bir kare ile günümüz insanlarını etkisi altına almakta ve yönlendirmektedir (Güçhan, 1989; Öztaş ve Turan, 2009). Televizyon

dizilerinin ve sinema filmlerinin toplum üzerindeki kayda değer etkisi her alanda olduğu gibi eğitim öğretim sürecine de çok ciddi bir şekilde yansımıştır. Bu durumda televizyon dizilerinin ve sinema filmlerinin eğitim öğretim faaliyetlerine nasıl yansıdığı tartışmalarını ortaya çıkarmıştır.

Bu tartışmalardan özellikle televizyon ve sinemada yayınlanan tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler ve tarih öğretimine etkisinin ne olduğu tartışması halen ciddi bir şekilde devam etmektedir. Bilis, 2013; Metzger, 2007; Matz & Pingatore, 2005; Smithikrai, 2016; Wineburg, 2000 tarafından yapılan çalışmalarda tarihi dizi ve filmler; tarihsel anlatıları analiz etme, kültürel unsurları fark etme, tarihsel empati yapma ve tarihsel bilgi birikimine katkıda bulunma noktasında önemli bir potansiyele sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca tarihi dizi ve filmler, tarihi bir dönemi ya da tarihi bir olayı aktarma noktasında diğer kaynaklardan (dergi, kitap, resim) daha başarılı olduğundan tarih öğretiminde önemli bir materyaldir (Metzger, 2007; Öztaş, 2007; Öztaş, Anıl ve Kılıç, 2013; Rosenstone, 2001; Yalavuz, 2006).

Tarihi dizi ve filmler; tarihi yaşanmışlıkları görselleştirmesinin, öğrenci katılımını arttırmasının ve eleştirel düşünme ve analitik düşünme becerilerini geliştirmesinin (Bkz: Casper & ark. 2003; Smithikrai, 2016) yanı sıra öğrencilerin tarihe ilgi duymasını sağlamaktadır (Öztaş, Anıl ve Kılıç, 2013). Er, Özmen ve Ünal'a (2014) göre tarih öğretiminde filmlerin kullanılması eğlenceli bir sınıf ortamı sağlamaktadır. Böylece tarihi dizi ve filmler ile öğrencilerin tarih dersine ilgisi artmakta ve ders monotonluktan kurtarılarak zevkli bir tarih öğretimi gerçekleştirilmektedir (Çoban, 2011; Öztaş, 2007).

Tarih öğretiminde yaşanan en önemli zorluklardan biri öğretmenlerin, yüz yüze bulunduğu öğrencilerine geçmişte yaşanmış olayları anlatıyor olmasıdır (D'sa, 2005). Çocukların ve gençlerin tarihsel dönemleri anlayabilmeleri çoklu tarihsel ortamlara katılmalarına ve bu ortamlarda var olan tarihsel araçlardan etkilenmelerine bağlıdır (Barton & Levstik, 2004). Bu bağlamda tarihi dizi ve filmler tarihi olayları somutlaştırma görevini üstlenmektedir (Marcus & Stoddard, 2009; Öztaş, 2007). Çoban (2011), tarihi dizi ve filmlerin dersi monotonluktan kurtardığını, öğrencinin geçmişi daha iyi anlayarak geleceğe daha sağlam adımlarla yön verme noktasında faydalı olduğunu söylerken, Öztaş (2008) ise tarih öğretiminde filmlerden yararlanılmasıyla ders sıkıcılıktan kurtarılabilir ve derse karşı olumsuz tutumlar önemli derecede azalacağını ileri sürmüştür. Demircioğlu'na (2007) göre filmler tarih öğretiminde konuları daha ilgi çekici ve basit kılmaktadır.

Yapılandırmacı eğitim anlayışına göre tarih konuları işlenirken amaçlanan kazanımlara ve geliştirilmesi hedeflenen; tarihsel empati, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin gerçekleşmesi için tarihi dizi ve filmlerden yararlanılmasını öngörülmektedir (Muratalan, 2011).

Alanyazında tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler öğretiminde olumlu katkılarının görülmesinin yanı sıra ortaya çıkan olumsuz sonuçlarından da sıklıkla bahsedilmiştir. Bilis (2013) ise tarihi dizi ve filmlerin kurgu boyutuna dikkat çekmiş ve “Muhteşem Yüzyıl” dizisi örneğinden yola çıkarak dizide anlatılan dönemdeki olayların akışı ve tarihi karakterler resmi tarih çerçevesinde ele alınırken; olayların gelişimi, karakterler arasında bulunan ilişki ve haremde yaşanan olayların gayri resmi tarih anlayışı içinde temsil edildiğini ifade etmiştir. Ocak ve Selimoğlu (2016) dizi ve filmlerde senaryo gereği tarihi karakterleri ve olayları tarihsel gerçeklikten uzaklaştırılmasının öğrencilerin yanlış tarih bilgileri edinmesine yol açtığını ileri sürmüştür. Tarihi dizi ve filmlerde gösterilen müstehcen sahneler toplumsal değerlere zarar verebilmekte ve şiddet içeren sahnelerin (kavga, hakaret, savaş, kafa kesme) tarihi dizi ve filmlerdeki kahramanlar tarafından ön plana çıkarılması çocukların olumsuz davranışlar edinmesine neden olmaktadır (Kaya ve Çengelci, 2011).

Türkiye’de izleyiciler tarafından tarihi dizi ve filmlere ilgi gösterilmesi bu yapımların sayısında ciddi artış sağlamıştır. Özellikle; 120 (2008), Veda (2010), Muhteşem Yüzyıl (2011), Fetih 1453 (2012), Fatih (2013), Diriliş Ertuğrul (2014), Vatanım Sensin (2016), Payitaht Abdülhamid (2017), Mehmed: Bir Cihan Fatih (2018) gibi yapıtlar son yıllarda yayınlanan önemli tarihi dizi ve filimlerdir.

Alanyazında tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine etkileri ya da sosyal bilgiler dersi üzerine yansımaları konusundan daha çok, tarihi dizi, filmlerin tarih ve sosyal bilgiler derslerinde materyal olarak kullanılması üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili alanyazında, Aktekin ve Çoban, 2012; Bilis, 2013; Çoban, 2011; Er, Özmen ve Ünal, 2014; Kaya ve Çengelci, 2011; Matz & Pingatore, 2005; Metzger, 2007; Muratalan, 2011; Ocak ve Selimoğlu, 2016; Öztaş, 2007; Öztaş, 2009; Öztaş, 2010; Öztaş, 2011; Öztaş, 2012; Öztaş, 2015; Öztaş, 2016; Öztaş, Anıl ve Kılıç, 2013; Rosenstone, 2001; Smithikrai, 2016 tarafından yapılan çalışmalar tarihi dizi ve filmlerin tarih ya da sosyal bilgiler dersinin işleniş sırasında materyal olarak kullanılmasını ele almıştır. Ancak öğrencilerin izlediği tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler

dersine olumlu ya da olumsuz yansımalarının neler olduğu hakkında öğretmen görüşlerine dayalı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Tarihi dizi ve filmlerin öğrenciler üzerindeki etkisi ve sosyal bilgiler dersine yansımaları ile ilgili öğretmen görüşlerinin sosyal bilgiler öğretimine katkılarını belirleme açısından alanyazına katkıda bulunacağı düşünüldüğünde bu araştırma önem taşımaktadır.

Nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına göre yürütülen bu araştırmada, öğretmen görüşlerinden hareketle tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersindeki yansımalarını belirlemek amaç edinilmiştir. Araştırmanın alt amaçları şu şekilde ifade edilebilir;

- Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumlu yansımalarını nelerdir?
- Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumsuz yansımalarını nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma öğretmen görüşleri doğrultusunda tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine yansımalarının neler olduğunu analiz etmek amacıyla yürütüldüğünden nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına uygun yürütülmüştür. Durum çalışmasında amaç; belli bir konuyu, problemi ya da meseleyi anlamak için seçilen durumu ya da durumları derinlemesine anlamaktır (Creswell, 2013). Bu bağlamda araştırmanın amacı durum çalışmasının amacıyla örtüşmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmada, çalışma grubu Sivas ilinde görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenerek çalışmaya taraf olabilecek bireylerin tüm farklı durumları yansıtmaları amaçlanmıştır. Katılımcılarda maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla yaş, mesleki deneyim, öğrenim durumu, branşları, mezuniyetleri ve görev yeri durumları gözetilmiştir. Farklı öz niteliklere sahip katılımcılardan elde edilen bulgular karşılaştırmalı ele alınarak lejant sunulmuştur. Araştırmada katılımcılarla yüz yüze iletişim kurularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Mesleki Deneyim	Öğrenim Durumu	Branş	Mezuniyet	Görev Yeri
K1	29	4	Y.Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	İlçe
K2	37	17	Lisans	Sosyal Bilgiler	Tarih	Şehir merkezi
K3	39	16	Lisans	Sosyal Bilgiler	Tarih	İlçe
K4	27	3	Y.Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	Şehir merkezi
K5	33	6	Y.Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	Köy
K6	30	7	Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	İlçe
K7	32	5	Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	Köy
K8	34	11	Y.Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	Şehir merkezi
K9	27	2	Y.Lisans	Sosyal Bilgiler	Sosyal Bilgiler	Köy
K10	27	2	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmeni	Şehir merkezi

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırma konusunun ek sorular yardımıyla tüm yönlerinin ele alınabilmesi ve derinlemesine incelenebilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma soruları araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ve sosyal bilgiler eğitimcisi olan öğretim üyesine sunularak uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda bazı sorular yeteri kadar açık ve anlaşılır bulunmadığı için 2 ana soru değiştirilmiştir. Bununla beraber konuyu daha iyi anlayabilmek için 1 ana soru ve 1 sonda soru görüşme formuna eklenmiştir.

Bu aşamadan sonra devlet okullarında görev yapan bir sosyal bilgiler öğretmeniyle yüz yüze görüşme yapılarak pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada görüşme sorularının tamamının çalışma amacına hizmet ettiği tespit edilerek bu durum uzman öğretim üyesine bildirilmiş ve onay alınmıştır. Pilot uygulamaya katılan birey çalışma grubuna dâhil edilmemiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılardan uygun gün ve saatlere randevu alınarak görüşmelere başlanmıştır. Katılımcılarla görüşmeler başlamadan hemen önce çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu hatırlatılmış ve katılımcı bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Katılımcılardan izin alınarak görüşme ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler sessiz ve rahat ortamlarda gerçekleşmiş ve toplamda 207 dakika görüşme yapılmıştır.

Mülakatlara başlamadan önce katılımcılara ait öğrenim durumu, yaş, mesleki deneyim, branş ve mezuniyet bilgileri ve görev yeri gibi durumlar belirlenmiştir. Görüşme formunda,

tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine yansımalarına yönelik “Öğrencilerinizin geçmişte ve şimdi izledikleri tarihi dizi ve filmler hangileridir?” ve “Öğrencilerin izledikleri tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersinin öğretimine katkısı olmakta mıdır?” gibi sorulara görüşme formunda yer verilmiştir. Katılımcılara görüşme formunda yer alan 6 ana soru ve 4 sonda soru ile birlikte toplamda 10 soru yöneltilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler katılımcıların onayı alınarak ses kayıt cihazıyla kayda alınmıştır. Kayda alınan görüşmeler Microsoft Word programında yazıya dökülerek transkriptler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde NVivo 10 programı kullanılmıştır. “Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgilerin öğretimine katkısı olmakta mıdır? Sorusuna verilen cevaplardan hareketle “hazırbulunuşluğu sağlama” , “somutlaştırma”, “derse özgü becerileri kazandırma” ve “tarihi karakterle özdeşleştirme” kategorileri elde edilmiştir. Kategorilerdeki ortak noktalardan hareketle temalaştırma sürecine geçilmiştir. Bütün bu aşamalardan sonra araştırmanın temaları (1) Öğrencilerin izledikleri tarihi dizi ve filmler, (2) Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumlu yansımaları, (3) Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumsuz yansımaları şeklinde belirlenmiştir

Bulgular ve Yorumlar

Yapılan mülakatlar sonucu çalışmada;

- Öğrencilerin izledikleri tarihi dizi ve filmler,
- Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumlu yansımaları,
- Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumsuz yansımaları temalarına ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen temalar ve kategorileri gösteren örüntü Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Temalar ve Kategorileri Gösteren Örüntü

Öğrencilerin İzledikleri Tarihi Dizi ve Filmler

Çalışmada katılımcılar, öğrencilerinin tarihi dizi ve filmleri yakından takip ettiklerini belirtmiş, özellikle güncel olan dizilerden “Diriliş Ertuğrul” dizisinin öğrenciler tarafından en çok seyredilen dizi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar halen yayınlanmaya devam eden “Payitaht Abdülhamid” ile “Vatanım Sensin” dizilerinin de öğrencileri tarafından düzenli olarak takip edildiğini vurgulamışlardır.

Çalışmada “Filinta”, “Muhteşem Yüzyıl”, “Kösem Sultan”, “Sevda Kuşun Kanadında”, “Seddülbahir”, “Büyük Sürgün Kafkasya” isimli dizilerinde yayınlandıkları dönemlerde öğrenciler tarafından takip edilen diziler olduğu katılımcılar tarafından beyan edilmiştir.

Katılımcılara göre kendi öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde şimdiye kadar en çok bahsettiği film ise “Fetih1453” isimli yapımdır. “Çanakkale 1915”, “Tarkan”, “120” isimli filmlerin de öğrenciler tarafından izlendiği ve öğrencilerin derslerde bu filmlerden bahsettiği katılımcıların beyanlarından anlaşılmıştır. Katılımcıların beyanına göre öğrencilerin izledikleri tarihi dizi ve filmler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin İzledikleri Tarihi Dizi ve Filmler

Rumuz	Tarihi diziler						Tarihi filmler							
	DirilişErtuğrul	Payitaht Abdülhamid	Vatanım Sensin	Muhteşem Yüzyıl	Kösem Sultan	Büyük Sürgün Kafkasya	Mehmed: Bir Cihan Fatihini	Mehmet Filinta	Sevda Kuşun Kanadında	Seddülbahr	120	Çanakkale	Fetih 1453	Tarkan
K1	✓		✓	✓								✓	✓	✓
K2	✓	✓		✓								✓	✓	
K3	✓	✓							✓			✓		
K4	✓	✓											✓	
K5	✓	✓		✓										
K6	✓	✓		✓		✓				✓	✓			
K7	✓	✓		✓	✓			✓	✓					
K8	✓													
K9	✓	✓	✓				✓				✓	✓	✓	✓
K10	✓		✓	✓			✓	✓				✓	✓	
n	10	7	3	6	1	1	2	2	1	1	2	6	5	2

Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersi üzerine olumlu yansımaları

Katılımcılar, öğrencilerinin izledikleri tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersi üzerine olumlu yansımalarının olduğuna dair kendi sınıf içi yaşantılarından hareketle somut örnekler sunmuşlardır. Katılımcılar tarihi dizi ve filmlerin, hazırbulunuşluğu (duyuşsal ve bilişsel) arttırdığını, öğrencilerin tarihi karakterle kendilerini özdeşleştirmelerini sağladığını, zaman ve kronolojiyi algılama becerisini geliştirdiğini ve öğrencilerin derste işlenen konuları somutlaştırmasını sağladığını beyan etmişlerdir.

K1, K3, K6, K7, K9 ve K10 rumuzlu katılımcılar, öğrencilerin tarihi dizi ve filmlerden öğrendikleri bilgilerden sosyal bilgiler dersinde faydalandıklarını savunmuş ve tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programında var olan bazı kazanımlara yönelik bilişsel hazırbulunuşluğunu arttırdığını iddia etmişlerdir. Bu kapsamda K6 rumuzlu katılımcı “Çocuklara sanki konu önceden anlatılmış, ben tekrar ediyordum gibi... Bazı bilgileri ben söylemeden kendilerinin söylediklerine defalarca şahit oldum. Örneğin ‘İstanbul’un Fethi’

konusunu işlerken çocuk “şahi” toplarını ben söylemeden zaten dizi ve filmlerden öğrendikleriyle söyleyebiliyor” diyerek tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluk düzeyinin artmasına katkı sağladığı dile getirmiştir. K9 rumuzlu katılımcı ise Tekalif-i Milliye Emirleri konusunu işlerken bir öğrencisinin “Vatanım Sensin” adlı diziden öğrendikleriyle “Hocam ordumuzun silahı ve mermisi yokmuş, askerlerimizin yemeği yokmuş. Halkımız fakir olmasına rağmen Atatürk’ün çıkarttığı emre uyarak odumuza yardım etmiş.” dediğini ifade etmiştir. K10 rumuzlu katılımcı ise bir öğrencisinin Diriliş Ertuğrul dizisinden öğrendikleriyle “Öğretmenim Moğollar çok güçlüler ve çok iyi savaşıyorlar. Köseadağ Savaşı sonrasında Anadolu Selçuklu Devleti’nin yıkılmasına neden olmuşlar ve Osmanlı gibi beyliklerin kurulmasına ortam hazırlamışlar.” dediğini belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcıların aktardıkları söylemlerden hareketle tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluklarına katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılara göre öğrencilerinin izlediği tarihi dizi ve filmler sosyal bilgiler dersi kapsamında işlenen tarih bilimi ile ilişkili kazanımlara yönelik öğrencilerinin ilgilerini ve motivasyonlarını arttırmasının yanı sıra sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutumlar geliştirmesine de katkı sağlamaktadır. Örneğin K6 “Çocuklar eğer konuyu daha önce bir dizide ya da filmde izlemişse hiç beklenmedik şekilde derse severek geliyor ve daha fazla katılıyor. İnanın dersin bitmesini istemiyorlar. Teneffüste dahi geliyorlar ve ‘hocam bu dizide böyle böyle olmuştu, keşke buraya değinseydik’ gibi yeri geliyor öğretmenin unuttuğu şeyleri bile söyleyebiliyorlar.” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K3 rumuzlu katılımcı ise önceleri derse katılmayan hatta dersi dinlemeyen bir öğrencisinin izlediği tarihi diziden edindiği bilgiler ile derse en çok katılan öğrenciler arasına katıldığını belirtmiştir ve iddiasını “Çocuk daha önce derse katılmak bir yana dersi dahi dinlemezdi. Bu çocuk “Seddülbahir” isimli bir diziyi izliyormuş. Artık derslerde işlenen konuyla ilgili bir sahneyi hemen derse yansıtıyor. ‘Hocam burada İttihat ve Terakkiciler vardı, Abdülhamid’e suikast düzenlemek isteyenler vardı.’ diyor ve hemen konuya katılıyor.” diyerek desteklemiştir. K9 rumuzlu katılımcı da “Payitaht Abdülhamid” dizisinden örnek vermiş ve bir öğrencisinin diziden etkilenerek kendisinden Sultan Abdulhamid’i ve Osmanlı İmparatorluğu’nu anlatan kitaplar istediğini beyan etmiştir.

Katılımcılara göre öğrenciler izledikleri tarihi dizi ve filmlerde yer alan tarihi karakteri örnek alarak, kendilerini tarihi karakterlerle özdeşleştirmektedir. Örneğin K4 rumuzlu katılımcı

bir öğrencinin “Çanakkale” filminde izlediği Seyit Onbaşı'nın top mermisini kaldırma sahnesinden etkilenecek büyüyünce ‘Seyit Onbaşı’ gibi hem güçlü hem de vatansever birisi olmak istediğini dile getirmiştir. K7 rumuzlu katılımcı ise *“Teneffüslerde çocuklar oyun oynarken ben Ertuğrul’um, Turgut Alp benim, dediklerini duyabiliyoruz. Çocuklar bu karakterlerde gördükleri kahramanlık, yiğitlik gibi özelliklerle dürüstlük, ataya saygı, vatanseverlik değerleri örnek alabiliyorlar. Alplerin kıyafetlerini çok beğendiklerini dile getiriyorlar.”* ifadeleriyle öğrencilerinin tarihi karakterleri benimsediklerini dile getirmiştir. K9 rumuzlu katılımcı öğrencilerine derste araştırma ödevi verdiğinde onların “Ertuğrul Gazi”, “Sultan Abdülhamid” ve “Fatih Sultan Mehmet” gibi dizi ve filmlere daha çok konu olan tarihi karakterleri araştırmak istediklerini dile getirmiştir. Ayrıca K4 rumuzlu katılımcı, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu anlatırken derste Ertuğrul Gazi'nin ismi geçince Ertuğrul isimli bir öğrencisinin *“Benim ismim çok güzel, benim çocuğum olursa adını Gündüz Alp koyacağım. Çünkü Ertuğrul’un oğlunun ismi de Gündüz Alp. Bu isimler Türk isimleri.”* dediğini beyan etmiştir. K4'ün bu örneği tarihi dizi ve filmlerin, öğrencilerde tarihi karakterleri örnek almasını sağlamanın yanı sıra Türkçe isimlere yönelme konusunda da olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

Çalışmada katılımcıların çoğu (K2, K3, K4, K6, K7 ve K8) tarihi dizi ve filmlerin, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılamalarına katkı sağladığını iddia etmişlerdir. K3 rumuzlu katılımcı bu kapsamda *“Diriliş Ertuğrul’ dizisinde Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu anlatılıyor. Bu diziyi izleyen öğrenciler öncesinde Osmanlı Devleti'nden önce Anadolu'da Anadolu Selçuklu Devleti'nin olduğunu biliyor. Şimdi ben çocuklara bir yazılıda ‘Osmanlı Devleti'nden önce Anadolu'da hangi devlet vardı?’ diye bir soru sorsam eminim ki ‘Anadolu Selçuklu Devleti’ diye cevabı yapıştırırlar”* ifadelerini kullanırken, K7 rumuzlu katılımcı ise bu konuda ki gözlemlerini *“Öğrenciler bu dizilerin yardımıyla Osmanlı padişahlarının başa geçiş sırasını kronolojik olarak kavrayabiliyorlar. Örneğin öğrenciler ‘Diriliş Ertuğrul’ dizisinden öğrendikleriyle Osmanlı Devleti'nin kurucu büyüklerini ‘Süleyman Şah, onun oğlu Ertuğrul, Ertuğrul Gazi sonra Osman Gazi’ diye sayabiliyorlar ve padişahların sıralamasını bilmediklerinde ise ‘ondan sonra kim geçecek?’ diye sorular sorarak padişahların sıralamasını öğreniyorlar.”* ifadeleriyle açıklamaktadır.

Çalışmada bazı katılımcılara göre (K1, K2, K4 ve K8) öğrenciler derste öğrendikleri bir konuyu tarihi dizi ve filmde izlediklerinde, o konu öğrencilerin zihninde somutlaşmaktadır.

Örneğin K2, öğrencilerinin seyrettikleri “Vatanım Sensin” dizisinin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine önemli katkılarının olduğunu vurgulamıştır. Bu beyanını *“Kurtuluş mücadelesi döneminde yurdumuzun işgal edilmesi Kuva-i Milliye ve cemiyetlerin oluşumu gibi konuları öğrenciler daha net öğreniyorlar ve böylece bizim anlattıklarımız somutlaşmış oluyor.”* ifadesiyle desteklemiştir. K3 rumuzlu katılımcı ise bazı tarihi kavramları anlatmakta zorlandıklarını ama öğrencilerin tarihi dizi ve filmler sayesinde bu kavramları daha net öğrendiklerini *“Oba ve toy nedir anlatamıyorduk. Anlatsak da o derste anlatılıp kalıyordu ve çocuğun zihninde canlanmıyordu. Çocuk bu kavramları dizide bizzat gördüğü zaman zihninde canlandırabiliyor. Öğrenmeyi kalıcı hale getiriyor”* ifadesiyle dile getirmiştir.

Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersi üzerine olumsuz yansımaları

Çalışmada; K1, K3, K4,K6,K7,K8, K9 ve K10 rumuzlu katılımcılar tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumlu yansımalarının yanı sıra olumsuz yansımalarının da olduğunu savunmuştur. Tarihi dizi ve filmlerin yanlış tarih algısına sebep olduğu ve bu yapımlarda yer alan bazı sahnelerin öğrencilere kötü örnek olduğu katılımcıların beyanından elde edilmiştir.

İlgili katılımcılara göre senaristler, reyting kaygısından dolayı tarihi dizi ve filmlerin senaryolarında tarihi gerçeklikten uzaklaşmakta ve bu durum öğrencilerde “yanlış tarih algısı” ve “kötü örnek olma” gibi istenmeyen durumlara yol açmaktadır. Katılımcılar tarihi dizi ve filmlerin öğrencilere kötü örnek olduğu kapsamındaki görüşlerini özellikle “Muhteşem Yüzyıl” ve “Kösem Sultan” adlı dizilerin magazinsel boyutuna dikkat çekerek vurgulamıştır. Katılımcılar bu dizilerde müstehcen sahnelerle yer verilmesinin ve bu sahnelerin açıkça gösterilmesinin çocukların zihinsel ve psiko-seksüel gelişimlerine zarar vereceğini savunmuşlardır. “Muhteşem Yüzyıl” ve “Kösem Sultan” isimli dizilerde olayların sürekli “harem” çevresinde geçmesinin ve padişahların sürekli haremdeki cinsel içerikli sahnelerle gösterilmesinin Osmanlı padişahları hakkında “sürekli at sırtında savaşımlara katılan, fetihler yapan, iyi birer savaşçı ve komutan,” algısını gölgede bırakacağı katılımcıların kaygıları arasındadır. K7 rumuzlu katılımcı bu bağlamda kaygısını *“Osmanlı sultanlarının hayatının haremde geçtiğini anlatan dizilerde var. Hâlbuki bizim ecdadımız at sırtında diyar diyar gezerek bu şanlı sancağı dünyanın dört bir tarafına taşımanın peşinde olmuştur. Bu diziler tarihimize gölge düşüyor.”* ifadeleriyle dile getirmiştir.

K1, K3, K4, K6, K7 ve K10 rumuzlu katılımcılar, sınıf içi yaşantılarından hareketle tarihi dizi ve filmlerde yer alan şiddet sahnelerinin öğrencilere kötü örnek olduğunu savunmuştur.

İlgili katılımcılar tarihi dizi ve filmlerdeki savaş, kavga ve özellikle kanlı kafa kesme gibi sahnelerin öğrencileri şiddete yönlendirerek olumsuz örnek teşkil ettiği yönündeki görüşlerini belirtmiştir. Bu kapsamda K6 rumuzlu katılımcı *“Bazen çocuklar tarihi filmleri izleyerek öğrenmesi gerekenleri değil de diziden gördükleri şiddet unsurlarını (kavga, savaş, birbirine zarar verme) öğrenebiliyorlar. Örneğin çocuklar “Diriliş Ertuğrul” dizisinden etkilenerek birbirine kılıç sallıyor, birbirine zarar vermeye çalışıyorlar.”* demiştir. K10 rumuzlu katılımcı ise öğrencilerinin okul bahçesinde oyun oynarken ağaç dallarından kılıç yaptıklarını ve kılıcı eğri olan arkadaşlarıyla ‘Diriliş Ertuğrul’ dizisinde de kılıcı eğri olan ‘Noyan’ karakterini özdeşleştirip *‘sen düşmansın diyerek’* arkadaşlarına saldırdığına şahit olduğunu dile getirmiştir.

Çalışmada K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9 ve K10 rumuzlu katılımcılar öğrencilerin izledikleri bazı tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerde yanlış tarih algısına yol açabileceğine de değinmiştir. K8 bu kapsamda *“Muhteşem Yüzyıl”* dizisinden hareketle öğrencilerinin *“Hocam gerçekten kadınlar bu kadar açık mı giyiniyorlardı? Gerçek giysileri böyle miydi? Harem nasıldı?”* tarzında tarihi bilgilerden daha çok hareme ya da sarayın iç hayatına yönelik sorular sorabiliyor. Biz yetişkinler burada seyirciyi çekebilmek için senaristlerin bir takım kurgulara yöneldiğini fark edebiliyoruz ama bunu çocuklara anlatamıyoruz.” diyerek görüşlerini beyan etmiştir. İlgili katılımcılar tarihi dizi ve filmlerin kurgu boyutuna dikkat çekerek tarihte hiç olmayan kişilere ya da olaylara sırf kurgu olsun diye tarihi dizi ve filmlerde yer verilmesinin öğrencilerde yanlış tarih algısına yol açtığını savunmuştur. Örneğin K1 rumuzlu katılımcı bu kapsamda, Endülüslü bir İslam âlimi olan İbnül Arabî’nin Anadolu’ya gelip ya da gelmediği kesin olmadığı halde *“Diriliş Ertuğrul”* adlı dizide *“İbnül Arabî”* karakterine yer verilmesinin öğrencilerde yanlış tarih bilgisine yol açacağını savunmuştur. K10 rumuzlu katılımcı ise derste yeniçerilerin evlenmediğini söylediğinde öğrencilerinin *“Mehmed: Bir Cihan Fatihî”* adlı diziden hareketle *“Hocam yeniçeriler evlenebiliyormuş”* dediklerini ifade etmiştir. Ayrıca K9 rumuzlu katılımcı *“Diriliş Ertuğrul”* dizisinde uç beyi olan *“Ertuğrul Gazi”* karakterinin gerçekte sahip olduğu yetkileri aşarak Anadolu Selçuklu Devleti’nin vezirinden daha üstün bir statüde gösterilmesinin tarihi gerçeklikle örtüşmediğini ifade etmiştir. Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine olumlu ve olumsuz yansımaları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Tarihi Dizi ve Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersine Olumlu ve Olumsuz Yansımaları

	Olumlu Yansımalar			Olumsuz Yansımalar		
	●	√	Δ	-	☐	◇
K1	●	√	Δ	-	-	◇
K2	-	√	Δ	*	☐	-
K3	-	-	-	*	☐	◇
K4	-	√	Δ	-	☐	◇
K5	-	-	Δ	*	☐	-
K6	●	-	Δ	*	-	◇
K7	●	-	Δ	*	☐	◇
K8	-	√	Δ	*	☐	-
K9	●	√	Δ	-	☐	-
K10	●	-	Δ	-	-	◇

- Tarihi dizi ve filmlerin hazırbulunuşluğu artırdığını düşünenler
- √ Tarihi dizi ve filmlerin somutlaştırmayı sağladığını düşünenler
- Δ Tarihi dizi ve filmlerin tarihi karakterle özdeşleşmesini sağladığını düşünenler
- * Tarihi dizi ve filmlerin zaman ve kronolojiyi algılama becerisini geliştirdiğini düşünenler
- ☐ Tarihi dizi ve filmlerin yanlış tarih algısına sebep olduğunu düşünenler
- ◇ Tarihi dizi ve filmlerin kötü örnek olduğunu düşünenler
- Veri yok

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada öğrencilerin en çok izledikleri tarihi dizinin “Diriliş Ertuğrul” ve en çok izlenen tarihi filmin ise “Fetih 1453” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara göre tarihi dizi ve filmler, sosyal bilgiler dersinde hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Çalışmada öğrenciler tarafından izlenen tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel hazırbulunuşluklarını arttırdığı, derste öğrenilen bilgileri somutlaştırdığı, öğrencilerin kendilerini tarihi karakterle özdeşleştirmesini sağladığı ve öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılamasına katkıda bulunduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerde yanlış tarih bilgisine sebep olmasının yanı sıra öğrencilerin zihinsel ve psiko-seksüel gelişimlerine zarar verecek bir takım kötü örneklere yol açması gibi olumsuz sonuçları olduğuna inanmaktadır.

Katılımcılar, tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersinde hem bilişsel hem de duyuşsal hazırbulunuşluğu arttırdığını ve bundan hareketle öğrencilerin derse karşı olumlu tutum

geliştirerek daha başarılı olduğunu düşünmektedir. Katılımcılara göre öğrencilerinin izlediği tarihi dizi ve filmler sosyal bilgiler dersi kapsamında işlenen tarih bilimi ile ilişkili kazanımlara yönelik öğrencilerinin ilgilerini ve motivasyonlarını arttırmasının yanı sıra sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutumlar geliştirmesine de katkı sağlamaktadır. Çalışma bu bağlamda Aslan ve Savaş, 2014; Demircioğlu, 2007; Matz & Pingatore, 2005; Metzger, 2007; Öztaş, 2008; Öztaş, Anıl ve Kılıç 2013; Smithikrai, 2016; Yalavuz, 2006'un tarihi dizi ve filmlerin tarih konularının öğretiminde öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluğunu arttırdığı sonucu ve Aktekin ve Çoban 2012; Barton & Levstik, 2004; Marcus & Stoddard, 2009; Muratalan, 2011; Çoban, 2011; Kaya ve Çengelci 2011'in çalışmalarında değindikleri tarihi filmlerin tarih konularının öğretiminde öğrencilerin duyuşsal hazırbulunuşluğunu arttırdığı sonucu ile paralellik göstermektedir.

Katılımcılar, öğrencilerin tarihi dizi ve filmlerde yer alan tarihi karakterlerin özelliklerini benimseyerek onların davranış kalıplarını taklit ettiklerini ileri sürmüştür. Katılımcılara göre öğrenciler tarihi karakterlerde gördükleri yiğitlik, kahramanlık, dürüstlük, vatanseverlik gibi özellikleri örnek almakta ve kendilerini bu karakterlerle özdeşleştirmektedir. Ayrıca katılımcılar, öğrencilerinin tarihi dizi ve filmlerdeki tarihi karakterlere özindikleri, onları taklit ettikleri ve bu karakterin sahip oldukları Türkçe isimleri (Ertuğrul, Gündüz Alp vb.) fark ederek Türkçe isimlere yöneldikleri belirtmiştir. Ancak katılımcılara göre öğrenciler tarihi karakterleri birer kahraman olarak gördükleri için bu karakterlerin yalnızca olumlu özelliklerini (yiğitlik, kahramanlık, dürüstlük, vatanseverlik) değil, bu karakterlerde gözlemledikleri istenmeyen davranış kalıplarını da bilinçsiz bir şekilde taklit etmektedir. Bu bağlamda Işiker (2011) dizi ve filmlerde şiddet içeren davranışların kahramanlar tarafından uygulanmasının şiddeti meşrulaştıracağını iddia etmiştir.

Çalışmada katılımcılar, sosyal bilgiler dersinde ele alınan soyut tarihi bilgilerin somutlaştırılmasında tarihi dizi ve filmlerin önemli bir rol oynadığına inanmaktadır. Bu kapsamda katılımcılar, öğrencilerin derste öğrendikleri bir konuyu tarihi dizi ve filmde izlediklerinde o konunun öğrencilerin zihninde somutlaştığını savunmuştur. Çalışmadan elde edilen bu sonuç ile Barton & Levstik, 2004; Birkök, 2008; Çoban, 2011; Kaya ve Çengelci, 2011; Öztaş, 2008 tarafından ifade edilen "tarihi dizi ve filmlerin soyut bilgileri öğrencinin zihninde netleştirdiği ve bu soyut bilgilerin somutlaşarak kalıcılığının arttığı" sonucuyla paralellik taşımaktadır.

Çalışmada katılımcıların, tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerde zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara göre devletlerin kuruluş ve yıkılış tarihleri, padişahların başa geçiş sırası gibi konularda tarihi dizi ve filmler sayesinde öğrenciler zaman ve kronolojiyi algılayabilmektedir. Ancak çalışmada tarihi dizi ve filmlerde tarihi karakterlerin yaşadıkları dönemin yanlış gösterilmesinden hareketle tarihi dizi ve filmlerin kronolojik hatalara neden olduğunu iddia eden katılımcılar da mevcuttur.

Katılımcılara göre senaristler tarihi dizi ve filmlerin daha fazla izlenilmesini sağlamak için tarihsel gerçekliği ihlal ederek kurgusal senaryolara başvurabilmektedir. Katılımcılar bu durumun öğrencilerin zihninde yanlış tarihi bilgilerin yer etmesine yol açtığını savunmuştur. Katılımcılara göre tarihi dizi ve filmlerde tarihte yaşanmamış olaylara ve kişilere yer verildiğinde öğrenciler görselliğin etkisinde kalarak yanlış bilgilere itibar etmekte ve bu yanlış bilgiler derste edinilen doğru bilgilere ket vurmaktadır. Bu kapsamda Öztaşkıran ve Bektaş (2013) dizilerde tarihsel gerçekliği olmayan bir takım olay ve kişilere yer verilmesinin spekülatif durumları ortaya çıkarttığını savunurken Kaya ve Çengelci (2011) ise yaptığı çalışmada tarihi filmlerde yanlış bilgilendirmeler yapıldığını ileri sürmüştür.

Çalışmadan elde edilen sonuçlardan hareketle;

- Tarihi dizi ve film senaristlerinin, senaryolarını yazarken dizi ya da filmin konusu ile ilgili akademik kaynakları referans almaları ve bu alanda çalışmalar yapmış akademisyenlerden daha fazla destek almaları faydalı bir adım olacaktır. Ayrıca tarihi dizi ve film yapımcılarına bu yapımları çocukların da izlediğini göz önünde bulundurarak şiddet içerikli sahneleri mümkün olduğunca azaltmaları önerilir.
- Çalışmada elde edilen tarihi dizi ve filmlerin yanlış tarih bilgisine sebep olduğu sonucundan hareketle; öğretmenlere, öğrencilerinin tarihi dizi ve filmlerden edindikleri yanlış bilgilere rastladıkları zaman anında dönüt vererek öğrencilerin zihinlerinde yanlış ya da hatalı tarih bilgilerinin yapılanmasını engellemeye çalışması önerilir. Öğretmenlerin, öğrencilerine bu tarihi yapımlarda hayal ürünü olay ve karakterlere yer verilebileceğini açıklayarak öğrencilerinin bilinçli bir tarihi dizi ve film izleyicisi olmaları yönünde önerilerde bulunmaları tavsiye edilir. Ayrıca öğretmenlere, sosyal bilgiler dersinde tarih bilimiyle ilişkili konular işlerken dersin konusu ile ilgili tarihi

dizi ve filmlerde yer alan ve öğrencilere istendik davranışları hedeflenen kazanımları sağlayacak sahnelerden faydalanmaları önerilir.

Kaynakça

- Aktekin, S. ve Çoban, Z. (2012). Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri: Trabzon örneği. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 7(13), s. 141-160.
- Arslan, Ö. ve Savaş, B. (2014). T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin öğretiminde filmlerin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(8), s. 129-147.
- Arslan, Ö. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde görsel ve işitsel materyal kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Barton, K. C.,& Levstik, L. S. (2004). *Teaching history for the common good*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Barton, K.C.,& Yeşilbursa, C.C. (2011). Preservice teachers attitudes toward the inclusion of “heritage education” in elementary social studies. *Journal of Social Studies Education Research*, 2(2), pp. 1-21.
- Bektaş-Öztaşkıran, Ö. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(2), s. 147-162.
- Bilis, A. E. (2013). Popüler televizyon dizilerinden Muhteşem Yüzyıl dizisi örneğinde tarihin yapı söküümü, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(45), s. 19-38.
- Birkök, M. C. (2008). Bir toplumsallaştırma aracı olarak eğitimde alternatif medya kullanımı: sinema filmleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), s. 1-12.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 21. baskı Ankara: Pegem Akademi.
- Briley, R. (2002). Teaching film and history. *Magazine of History*, 16(4), pp. 3-4.
- Casper, W. J., Watt, J. D., Schleicher, D. J., Champoux, J. E., Bachiochi, P. D., & Bordeaux, C. (2003). Feature film as a resource in teaching I-O psychology. *The Industrial-Organizational Psychologist*, 41, pp. 83-95.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çengelci, T. ve Kaya, E. (2011). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitiminde filmlerden yararlanılmasına ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), s. 116-135.
- Çoban, Z. (2011). Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 13, s. 147-160.
- D'sa, B. (2005). Social studies in the dark: Using docudramas to teach history. *The Social Studies*, 1, pp. 9-13.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Bilig*, 42, s. 77-93.
- Er, H., Özmen, C. ve Ünal, F. (2014). Televizyon dizilerinin tarih bilinci üzerine etkisi muhteşem yüzyıl dizisi örneği, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (25), s. 409-426.
- Güçhan, N. (1989). Televizyonun toplumsal ve kültürel etkileri. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 5(5), s. 129-136.
- Işiker, F. (2011). Televizyon Yayınlarında Şiddet (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: RTÜK.
- Matz, K. A., & Pingatore, L. L. (2005). Reel to reel: Teaching the twentieth century with classic Hollywood films. *Social Education*, 69(4), pp. 189-192.
- Metzger, S. A. (2007). Pedagogy and the historical feature film: Toward historical literacy. *Film & History: An interdisciplinary journal of film and television studies*, 37(2), pp. 67-75.
- Muratalan, T. (2011). *Tarih öğretmenlerinin tarihî filmlerden yararlanırken karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Hébert, T. P., & Neumeister, K. L. S. (2001). Guided viewing of film: A strategy for counseling gifted teenagers. *Journal of Secondary Gifted Education, 12(4)*, pp. 224-235.
- Ocak, G. ve Selimoğlu, S. (2016). Tarih öğretiminde tarih dizilerinin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. Nitel bir analiz. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(1)*, s. 431-452.
- Öztaş, S. (2007). *Tarih öğretimi ve filmler: tarih öğretiminde film kullanılmasının öğrenci başarısı üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tez). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztaş, S. (2008). Tarih öğretimi ve filmler. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(2)*, s. 543-556.
- Öztaş, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 341-360). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztaş, S. (2010). Tarih derslerinde filmlerin kullanımı. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri içinde* (ss. 297-306). İstanbul: Yeni İnsan.
- Öztaş, S. (2011). Tarih sinema ilişkisi ve sinema filmlerinin tarih derslerinde kullanımının önemi. M. Öz (Ed.), *Cumhuriyet döneminde Türkiye’de Tarihçilik Ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu bildiriler içinde* (ss. 797-807). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Öztaş, S. (2012). Tarih öğretiminde filmlerin kullanımı. İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde* (ss. 163-182). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztaş, S. (2015). Tarih öğretiminde tarihî film ve tarihî dizilerin kullanılmasına ilişkin tarih bölümü öğrencilerinin görüşleri (Kırklareli üniversitesi örneği). *Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 4(2)*, s. 1-37.
- Öztaş, S. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde film analizleri ve filmler ile uygulanabilecek öğretim etkinlikleri. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 635-654). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztaş, S. ve Turan, R. (2009). İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler tarih ünitelerinin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(4)*, s. 903-932.

- Öztaş, S. Anıl, N. K., ve Kılıç, B. (2013). Tarihi film veya tarihi dizilerin tarihe ilgiyi artırmada etkisine ilişkin MYO öğrencilerinin görüşleri. *Electronic Journal of Vocational Collages*, 3(4), s. 107-120.
- Rosenstone, R. A. (2001). The historical film: Looking at the past in a postliterate age. *The historical film: History and memory in media*, pp. 50-66.
- Smithikrai, C. (2016). Effectiveness of teaching with movies to promote positive characteristics and behaviors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 217, pp. 522-530.
- Wineburg, S. S. (2000). Making historical sense. In P. Stearns, P. Seixas, & S. Wineburg (Eds.), *Knowing, teaching and learning history: National and international perspectives* (pp. 306–325). New York: NYU Press.
- Yalavuz, G. (2006). *Türkiye’de tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.